

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

FRANCISCI|| XAVERII EPISTOLA-||RVM LIBRI|| QVATVOR||

Francisco <de Javier>

Mogvntiæ, 1600

VD16 J 197

Societati Romam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43721

I
FRANCISCI
XAVERII EPISTO-
LARVM LIBER
PRIMVS.

Societati Romam. Epist. I.

GRATIA ET CARITAS D. N. IESV
Christi sit nobiscum semper. Amen.

LYSSIPONE cum P. Paulo, &
Francisco Mansilla profecturus
scripsi ad vos pluribus de nostra
in Indiam profectio. Nunc,
quoniam me rogastis, vt cum primum per
oium liceret, de meo in Indiam aduentu
perscriberem, faciam vos de Indico nostro
cursu atq; itinere certiores, Ad vij. Id. Apri-
lis anni post Christum natum MDXLI.
Olyssipone soluimus, Indiam attigimus pri-
die nonas Maias anni insequentis. Itaque an-
num eoque amplius in itinere posuimus,
quod fere semestre esse solet. Vecti sumus
eadem, qua Prætor, naui, honorifice ab eo
semper tractati, valetudine etiam omnes vsi
commoda. Non defuerunt toto eo tempore
concessionem excipiendæ vel ægrorum, vel
valentium: nec diebus dominicis sacra con-
cilio prætermissa. Magnam DEo gratiam ha-
A beo,

*Mozambi-
cus insula,*

beo, qui hoc mihi tribuit, vt regnum pisciũ
traiciens inuenirem homines, quibus diui-
na enunciarem mysteria, & confessionis sa-
cramentum non minus mari, quam terra
necessarium administrarem. Ex itinere in-
fulam tenuimus, cui Mozambico nomen
est, vbi cum magna hominum multitudine,
quæ quinque ingentibus aduecta erat nauibus,
sex menses hyemauius. Ea in Insula
oppida sunt duo, Lusitanorum vnum regio
præsidio firmatum, Saracenorum alterum
amicorum. In hybernis plurimi egrotarunt;
ad octoginta perierunt. Nos perpetuo in
Valetudinario, ægrotis ministrantes di-
uersati sumus. P. Paulus & Mansilla corpo-
ribus ministrabant; ego etiam animos cura-
bam, peccata expiando, Christi que corpus
impertiendo assidue; quamquam ne sic qui-
dẽ vnus omnibus satisfacere poteram. Die-
bus Dominicis verba ad populum faciebam
magna sane hominum frequentia, quod i-
pse aderat Prætor. Sæpe etiam ad aliorum
confessiones audiendas euocatus ire cogebam.
Itaque quam diu substitimus Mozam-
bici haudquaquam cessauimus. Prætor co-
horfque Prætoria, & milites vniuersi ma-
gnam erga nos præ se ferebant beneuolen-
tiam: nosque Deo beneiuuante, magna om-
nium voluntate, & emolumento spatium
illud semestrem traduximus. Abest Mozam-
bicus

bicus ab India leucas circiter nongentas, hinc Prætor in Indiam pergere maturabat. Sed erant propter anni tempus ægri complures. Proinde nos rogauit, vt nostrum aliquot in insula remanerent, qui ægrotis ibidem relictis, quòd in præsentia per valetudinem non possent iter persequi, subuenirent. Itaque ex Prætoris sententia Paulus & Mansilla apud ægros manserunt, ego Prætozem ipsum haud sane valentem sequutus sum, vt si forte ingrauescente morbo grauius aliquid incidisset, eius confessionem audirem. Quocirca iam dudum appuli cum illo in Indiam. Socios cum nauibus, quæ Septembri mense Mozambico venturæ sunt, in dies expecto. Quintus iam mensis agitur, cum Goam Indiæ caput, applicuimus. Goa vrbs est præclara ad aspectum, ciuitas tota Christianorum. In ea Franciscanorum cœnobium est sane frequens, sedes Cathedralis magnifica, & Canoniorum frequentia insignis; sacræ præterea ædes non paucæ. Est cur Deo gratulemur, Christi nomen in terra adeo longinqua inter Ethnicos tantopere florere.

E Mozambico profecti menses in itinere consumpsimus duos eoque amplius Melinda *Melinda*
 dæ, quæ vrbs est maritima Saracenorum a- *vrbs.*
 micorum, paucos substitimus dies: hic Lusitani mercatores plerunque versantur; quo-

rum si qui forte ibidem excedunt è vita magnis humantur tumulis, qui passim crucibus insignes visuntur. Propter urbem Lusitani ingentem è saxo inaurato pulcherrimamque statuerant crucem. Dicitur vix potest, quantum ex eo aspectu ceperim voluptatis. Apparebat enim vis crucis, quæ in media Saracenorum ditione victrix emeretur. Melindanus Rex in nauim ad Prætorem Indiæ salutandi causa venit, eumque benigne, amiceque excepit. Melindæ cum essem, funere elatus est quidam, qui in nostra navi mortem obierat, ei iusta rite persoluta sunt, magna cum Saracenorum approbatione, mirantium nostram sepulturæ exsequiarumque rationem. Saracenus Melindanæ ciuitatis primarius ex me percontatus est, num templa, ubi nos solemus orare, Christianorum frequentia celebrarentur; & quàm feruidi assiduique iidem essent in Christo colendo. Aiebat enim apud ipsos iam dudum refrixisse pietatem. Quocirca cupere se scire, idem ne Christianis hominibus usu veniret. Quippe ex septemdecim fanis, quæ Melindæ essent tria duntaxat, ea que à paucis admodum frequentari. Itaque homo erat sane conturbatus, hærebatque quod ignoraret, quid tandem causæ esset, cur suorum pietas interiret. Nimirum tantum mali dicebat non nisi ex nefario aliquo ipsorum scelere
natum

*Mahometis
 cultus re-
 frixit apud
 Saracenos.*

natum esse. Multis verbis super ea re ultro
 citroque habitis, dixi, Deum, quippe qui fi-
 delissimus sit, ab infidelibus, eorumque
 precibus abhorrere; atque hanc esse causam,
 cur preces, quas respueret, apud eos extin-
 gui vellet. Quod cum homini longe à me
 dissentienti minus probarem; extitit Sara-
 cenus Caciz idem, ac magister Mahometicæ *Caciz.*
 disciplinæ eruditus inprimis: Is confir-
 mauit nisi Mahometes intra biennium eos
 reuideret, se verò illius religioni nuntium
 remissurum. Nimirum infidelium scelera-
 torumque hominum proprium est, vt an-
 xiam, ac desperatam vitam trahant, atque
 id ipsum Dei beneficium est, vt ea re admo-
 niti aliquando resipiscant. Porro à Melinda
 cum vela fecissemus, ex itinere Socotoram *Socotora*
 insulam tenuimus, quæ circuitu ad centum *insula.*
 millia passuum complectitur. Terra est va-
 sta, & ab omnibus rebus inops, non triti-
 cum, non oryzam, non milium, non vi-
 num non poma arborum fert, plane sterilis
 & arida, nisi quòd dactylis, ex quibus panem
 conficiunt, & pecore abundat; Incolæ ca-
 ryota, lacte & carne viuunt. Magnis insula
 vrgetur æstibus solis. incolitur à Christianis *Socotoræ-*
 non tam re, quàm nomine: Gens quippe *rū inscisa.*
 mire rudis, & imperita, Neq; scribere, neq;
 legere vulgo norunt. Itaq; nulla apud eos
 monumenta literarum. Christianos se esse

Cacizes Socotoram.

*Thomas
Apostolus
Socotoram
lustravit.*

gloriantur. Visuntur apud eos templa, & cruces cum lychnis. Suus cuique vico Caciz est instar Parochi; Cacizes autem nihil magis, quam alij, scribendi, legendiue periti. Ne libros quidem habent ullos; tantum preces quasdam memoria tenent. Itant in templa quater in die, de media nocte, prima luce, inclinato in pomeridianum tempus die, & sub vesperam. Campanę apud eos nullus usus. Ligneis crepitaculis, vti apud nos sancta hebdomada assolet, populo conueniendi signum datur. Preces, quas recitant, ne ipsi quidem Cacizes intelligunt. Quippe aliena lingua (Chaldęa opinor) continentur. S. Thomam Apostolum sancte admodum colunt, quod se oriundos prædicant ab iis, quos ille hisce in locis Christo peperit. In preces, quas dixi, iterant aliquoties vocem, quę nostrum imitatur Alleluia. Cacizes porro neque baptizant quemquam, neque omnino quid baptisma sit, sciunt. Ibi cum essem, pueros complures Baptismo lustravi, summa parentum voluntate. vulgo plerique libentissimis animis liberos ad me deduebant suos. offerebant quoque per liberaliter ex inopia sua, quod habebant, sic prorsus, vt ego dactylos tam propensa voluntate oblatos neutiquam aspernarer. Rogarunt me etiam, atq; etiam, vt apud eos commorarer; nemi-

neminē omnino in illa insula fore, quin baptizaretur. Itaque Prætorem orauī, vt liceret mihi per eum ibi manere, vbi messem offenderem maturam iam ac paratam. Sed quoniam insula ab Lusitanorum præsidio nuda, Turcarum populationibus exposita est; Prætor veritus, ne in seruitutem abducerer, nullo modo ibi me relinquendum putauit. Respōdit igitur me ad alios Christianos vēturum, qui nihilo minū, aliquanto etiam magis, quā Socotoræi, doctrinæ atq; opis egerent, apud quos vtique multo melius operam esse positurus. Interfui vesp̄is à Cacize recitatis, quæ horam expleuerunt. Nunquam preces iterare, ac thus incendere desistebat, perpetuo enim fana odoribus complent. Cacizes autem etsi vxores habēt, tamen ciborum abstinentia sunt & ieiuniis insignes. Quoties ieiunant, non solum carne, ac lacte, sed etiam pisce, cuius magna copia est, abstinent; vsque eo religiose, vt moriantur citius, quam quicquam tale degustent, palmis modo, & oleribus victitant. Et quidem Quadragesimas ieiunant binas, quarum altera est bimestris. Hoc ieiuniorum tempore. Si qui forte prophani homines gustauerint carnem, his aditus in templum haudquaquam patet. In vico quodam Saracena erat mulier, cum duobus paruis filiis; eos ego Saraceni

*Cacizes ab
stinētia ciborum insi-
gues.*

hominis liberos esse ignarus volebam abluere baptismo, repente illi ad matrem refugiunt querentes, quod eos baptizare conarer, tum mulier me aggreditur denuncians ne baptismo liberos lustrarem suos: se Saracenam esse, nec velle filios suos Christianis initiari sacris. Ibi tum Socotoræi clamare: enimvero illos tanto beneficio indignos esse: prohibere eos, ut maxime vellent, baptizari: negare se passuros quenquam è Saraceno fieri Christianum. Tantum eos cœpit odium Saracenorum.

Inde cum Februario exeunte soluissemus, pridie nonas Maias (ut dixi) peruenimus Goam. Quinque naues, quæ Mozambici substiterant, medio mense Martio indidem discesserunt. Earum vna magnitudine præcipua, & pretiosis onusta mercibus naufragio facta, vectoribus saluis interiit. Cæteræ Goam appulerunt. Ego Goæ diuersor in valetudinario, agris sacramenta Confessionis, & Communionis impertiens, Tanta porro est multitudo sanorum confiteri cupientium, ut si decem in locis simul esse possem, nusquam deessent, quorum Confessiones exciperem. Post operam agris datam, mane aduentibus confitendi causa aures dabam, post meridiem in custodiam ad vincetos me conferebam, traditaque eis rite confitendi ratione, totius ante actæ vitæ audiebam

bam confessiones. Quo negotio confecto in
ædem B. Mariæ valetudinario proximam
migravi: ibi pueros (aderāt autem sæpe am-
plius CCC.) vſitatas preces, Symbolū,
Decalogi præcepta docere institui. Itaq; Epi-
scopus idem in cæteris templis fieri iussit,
quod etiam hodie fit. Fructus hinc percipi-
tur hominum opinione maior, & quidem
libentissima ciuitate. Apud eam quam dixi
ædem, quam diu habitauī, Dominicis ac fe-
stis diebus mane concionem habebam pro-
miscue ad populū; à prandio indigenis Sym-
boli capita explicabam maiore hominum
frequentia, quam quātam ædes capere pos-
set. Inde orationem Dominicam, & Angeli-
cam, Symbolum Apostolorū, decem diuinæ
legis capita inculcabā. Dieb⁹ porro Domini-
cis leprosis (quorum Nosocomiū est in sub-
urbano) faciebā sacrum: eosque post auditas
eorum confessiones Christi corpore imper-
tiebam, Nemo ibi fuit omnino, qui nō ea sa-
cramēta perceperit. Cū semel me audissent
verba faciētem è suggestu omnes valde mei
studiosi extiterunt. Nunc Prætoris missu in
certam regionē proficiscor, vbi spes est plu-
rimos factum iri Christianos. Mecum tres
illius terræ alumnos duco, quorū duo Dia-
coni sunt Lusitaniæ simul & patriæ linguæ
satis periti, tertius minoribus ordinibus
duntaxat initiatus. Equidem magnopere

A 5 spero,

spero, meum laborem Christianæ rei magno emolumento futurum. Cum primum P. Paulus, & Franciscus Mansilla Mozambico venerint, recepit Prætor se eodem, quo ego contendo, illos quoque missurum. Is locus Comorinum Promontorium appellatur; abest à Goa ad ducenta millia passuum. DEVM oro quæsoque, vt vobis deprecantibus meorum delictorum oblitus tantum mihi impertiat opis, vt præclaram ei operam illis in locis nauare queam.

Ærumnæ tam longinquæ nauigationis; susceptio alienorum peccatorum, cum tuis ipse vrgearis, diuturna commoratio inter Ethnicos, & in terra quæ nimio solis torreatur ardore; hæc, inquam, omnia incommoda, si DEI causa, vti par est, subeantur, profecto magna solatia sunt, & materia multarum, magnarumque cœlestium voluptatum. Equidem sic mihi persuadeo, Crucis Christi Domini amatores vitam eiusmodi exercitam ærumnis beatam ducere; Crucis autem fugam, aut vacuitatem, mortis instar putare. Quæ enim mors acerbior esse potest, quam sine Christo vbi semel eum gustaueris viuere; eumque deserre, tuas vt sequaris cupiditates? Mihi credite, nulla crux est cum hac cruce comparanda. Rursus quam beatum est viuere, quotidie moriendo, nostrasque frangendo
volun-

Crucis a-
poy.

voluntates, vt quæramus, non quæ nostra sunt, sed quæ Iesu Christi.

Quæso vos, obtestorque per DEVM fratres carissimi, vt de singulis nostræ Societatis hominib⁹ ad me perscribatis, nimirum vt quoniam haudquaquam spero, me in hac vita visurum esse eos, vt ait ille, *facie ad faciem*, saltem, *per anigma*, hoc est, per literas videam. Nolite hoc mihi beneficium quamuis indigno denegare. Mementote vos à DEO dignos factos, à quibus ego & sperarem multum solatij, & acciperem. Quæ ratio, qui modus cum Ethnicis, & Saracenis ad quos mittor, tenendus sit per CHRISTVM IESVM diligenter mihi præcipite. Nam sic in animum induxi, per vos mihi præscripturum DEVM eiusmodi rationem, qua illos ad Christianam religionem nullo negotio traducam. Quicquid interea, dum vestras literas expecto, in hoc genere peccauero, ex vestris, præceptis me intellectu- rum, & deinde correcturum esse confido. Interim meritis, & deprecatione Sanctæ Matris Ecclesiæ, cuius magnam habeo fiduciam; itemque viuorum eius membrorum, ex quorum numero vos estis, precibus non diffido fore, vt CHRISTVS Dominus noster, per me quamuis seruum nequam, in Ethnicorum terra Euangelium serat suum: cum præsertim si inutili homuncione
ad tan-

*Humilitas
egregia ac
multiplex.*

ad tantum opus vtatur, ea res & viris ad magnas res natis dedecori futura sit, & pusilli animi hominibus incitamento: quippe cum videant me, qui sum puluis & cinis, & omnium perditissimus, testem esse oculatū summæ, quæ ibi est operariorum penuriæ. Equidem libenter seruum me in perpetuum addicam iis, qui huc profecti suam operam cōmunis Domini vineæ addixerint. Itaque finem faciam scribendi, Deum obtestans, vt pro sua immensa misericordia nos ad suam aliquādo felicitatem aggreget, ad quam facti sumus, & simul in hac vita vires nobis augeat, quò sedulam illi, vt par est, nauantes operam ad eius nutum & voluntatem totos nos vsquequaque conformemus. Valete.
xii. Kal. Octob. Anni. MDXLII. Goæ.

Vester inutilis frater in Christo
Franciscus Xauerius.

P. Ignatio Loiola Præposito Gener. Societatis IESV. Romam. Ep. II.

Gratia & caritas Dom. N. Iesu Christi, &c.

CERTI quidam homines diuino plane numine instincti nuper Goæ collegiū instituerunt, quo nihil his locis erat necessarium magis. Id augetur in dies. Et sane est cur Deo gratulemur, talē domicilium exci-

tari